

**LECȚIA DE PATRIOTISM A PROFESORULUI DUMITRU GROSU.
RECENZIE LA MONOGRAFIA „SATUL ȘURI: FILE DE ISTORIE”
(Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2020. 432 p.)**

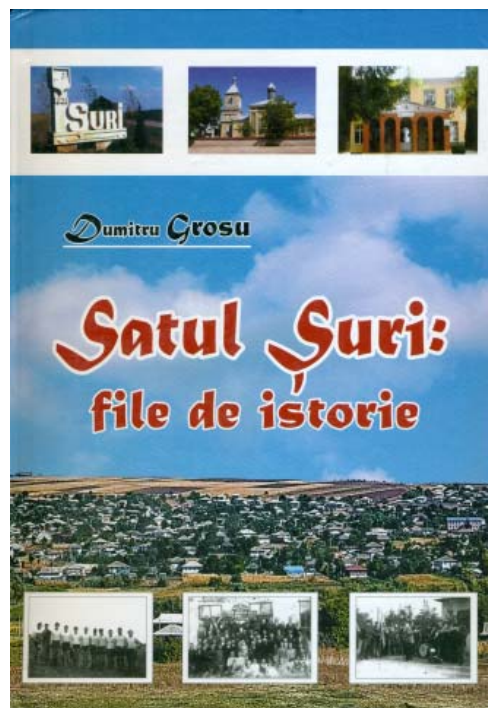
Sfârșitul de septembrie se întâmplă la Chișinău cu lansarea cărții „Satul Șuri: file de istorie”, scrisă de profesorul de istorie Dumitru Grosu. În afară de cariera didactică, Dumitru Grosu a îndeplinit în perioada anilor 1989–2007 și funcția de director al școlii din satul Șuri (raionul Drochia), apoi funcția de primar. Este cunoscut de prieteni, colegi, discipoli și consăteni ca un adevărat patriot al neamului său, un militant energic și devotat restabilirii adevărului istoric și valorilor românești. S-a remarcat mereu prin solidaritate și susținere față de consăteni, implicându-se activ în activități de organizare și îmbunătățire a condițiilor de învățământ pentru elevi, de reamenajare a localității și de ridicare a prestigiului satului pe plan național și internațional, prin susținerea permanentă acordată echipelor sportive și elevilor dornici de a studia.

Prezentarea cărții a avut loc la 25 septembrie, în sala de ședințe a restaurantului Sălcioara. Evenimentul a reunit personalități marcante din mediul academic, economiști, medici, precum și colegi, prieteni, membri ai familiei și discipoli, – toți originari din satul Șuri.

Discursul dlui Grosu a fost unul de impact, o adevărată lecție de istorie referitoare la satul natal, o manifestare de entuziasm, ce a captat din primele secunde atenția publicului. Dumnealui a prezentat date despre prima atestare documentară a satului, amplasarea primară a vetrei localității, toponimia, specificul ocupațiilor și tradițiilor locale, despre viața religioasă și învățământul din localitate, a relatat unele istorii de familie.

Lucrarea „Satul Șuri: file de istorie” este rezultatul unui studiu amplu, minuțios, obiectiv și bine documentat al istoriei satului Șuri, fiind elaborată în baza literaturii de specialitate, a mărturiilor orale, a documentelor publicate și inedite. Monografia înglobează în cele 15 capitole date cu privire la cadrul natural și geografic al localității, informații arheologice referitoare la atestarea primelor stațiuni umane pe acest teritoriu, mențiuni despre prima atestare documentară. Parcurgând cronologic mai multe perioade de timp, autorul prezintă cele mai importante evenimente, care s-au perindat pe parcursul secolelor în localitate (repercursiunile pe care le-a avut teroarea sovietică din anii 1944–1956 asupra localnicilor, suferințele șurenilor în timpul foametei organizate și a deportărilor, colectivizarea etc.) și, de asemenea, vorbește despre oamenii care prin însăși viața și faptele lor au scris această istorie.

În *Cuvânt înainte*, Dumitru Grosu își împărtășește stările pe care le-a trăit în timp ce s-a ocupat de scrierea istoriei localității: emoții ale bucuriei de a descoperi la aflarea datelor recensământului de la 1885,

care atesta strămutarea în Șuri a unor familii din ținutul Dorohoi (secolulul al XIX-lea) și profunda satisfacție sufletească, pe care o simțea de fiecare dată, când găsea un document vechi, ce îl ajuta să reconstituie, fragment cu fragment, asemenea unui puzzle, istoria satului. Autorul a ținut, de asemenea, să-și exprime profundul respect față de cei care l-au călăuzit și l-au susținut în elaborarea lucrării: doctorul în medicină, conferențiar universitar Teodor Lupașcu și cercetătorul științific în domeniul istoriei Mihai Aduge, care i-au oferit îndrumări competente și i-au pus la dispoziție literatura istorică. Autorul și-a exprimat recunoștința față de colaboratorii Arhivei Naționale a Republicii Moldova și cei de la arhiva raională Drochia pentru susținerea în realizarea demersului său.

Capitolul II *Satul Șuri – vechea vatră strămoșească* debutează cu analiza monumentelor arheologice, prezente pe teritoriul aferent localității, 16 în total, ce constituie străvechi așezări umane și datează, potrivit arheologilor (I. Hâncu, V. Marchevici, V. Bicbaev), cu anii 3500–2500 î. Hr. În continuare, autorul se axează pe analiza izvoarelor istorice care atestă prima mențiune scrisă despre satul Șuri (11 martie 1631), într-o carte domnească de întăritură a domnitorului Moise Movilă lui Gheorghe Moțoc pentru satele Mândâc, Șura și Voloșca din ținutul Sorociei. În capitol sunt prezentați în ordine cronologică importanți proprietari ai moșiei și ai satului Șuri, evidențiind printre aceștia pe unii reprezentanți ai familiei Moțoc, pe Ioniță Bașotă, păhărniceasa Maria Costache, comisul Alexandru Panai-

te, Elena Panaite, boierul Ștefan Constantin Casso, Anton Demianovici (membru al Dumei de Stat de legisla-tura I, II, III) și Reghina Demianovici. Capitolul se în-cheie cu prezentarea toponimiei locale și informațiilor referitoare la originea unor denumiri, cum ar fi: Cub-olta, Șura, Hârtop, la Odaie, Valea Zgurii.

În capitolul III, intitulat *Viața social-economică până la 1918*, în baza documentelor de arhivă, este relevată evoluția vetrei satului din cele mai vechi timpuri până la 1918, precum și schimbările în componența et-nică și numerică a populației locale, în contextul even-imentelor istorice, care au avut loc în această regiune (războaiele ruso-austro-turce, anexarea Basarabaiei la Imperiu Rus, reforma agrară, Primul război Mondia-l, Marea Unire de la 1918). Este de remarcat acurate-țea cu care sunt prezentate datele statistice, referitoare la familiile ce au locuit în satul Șuri în secolul al XIX-lea. Astfel, în baza recensămintelor din anii 1817, 1824, 1855 și a cărților bisericești, Dumitru Grosu ajunge la concluzia că populația satului crește numeric în anii 40–50. Aceasta se datorează în mare parte strămută-rii cu traiul la Șuri a țăranilor veniți din alte părți. În același capitol, autorul reușește să înregistreze schim-bările în componența numerică a populației, cauzate de emigrarea unor familii în regiunile Ircutsk și Ori-enburg sau de decesul celor înrolați în armata rusă în timpul primului război mondial. Capitolul se încheie cu descrierea administrației locale și a vieții economice a satului până în anul 1918.

În capitolul IV, intitulat *Satul Șuri în cadrul Ro-mâniei întregite (1918–1940)*, sunt semnalate modifi-cările intervenite în administrația și în viața social-eco-nomică a satului Șuri, odată cu realizarea Marii Uniri: creșterea numerică a populației, împrăștierea șu-renilor cu pământ, dezvoltarea meșteșugurilor casnice și ridicarea nivelului de studii.

Capitolul V, intitulat *Satul Șuri în anii celui de-al II-lea Război Mondial*, sunt menționate succinct oro-urile prin care au trecut sătenii în timpul ocupației ter-ritoriului Basarabiei de către trupele sovietice (politica de deznaționalizare, deposedări nelegitime de bunuri, represiuni politice, trimiterea la munci forțate în afara hotarelor RSSM etc.); eliberarea din 1941–1944; viața social-economică a șurenilor în condițiile generate de starea de război; participarea sătenilor în cadrul opra-țiilor militare din timpul celui de-al doilea război mon-dial.

În capitolul VI *Teroarea sovietică din anii 1944–1956* sunt reflectate metodele de constrângere, aplica-te de puterea sovietică în consolidarea regimului și re-percursiunile pe care le-au avut acestea asupra locuito-rilor satului Șuri. Evenimentele, descrise în acest capi-tol, sunt relatate fără careva menajamente, autorul dor-înd să arate întregul dezastru, în care s-au pomenit lo-cuitorii satului. Dumitru Grosu prezintă date veridice

despre activiștii locali care au sprijinit organele repre-sive ale NKVD-ului, povestește despre măsurile întrep-rinse de săteni în lupta pentru supraviețuire în tim-pul foametei organizate, istoriile unor familii deportate și calvarul prin care au trecut, atât în timpul deportă-rilor, cât și la revenirea la baștină.

Un deosebit interes prezintă documentele de ar-hivă, ce atestă lista de inventariere a averii familiei Eli-zavetei Meriuță, întocmită în ziua deportării ei (6 iulie 1949). Este o dovadă grăitoare a faptului că oamenii au fost privați de toate bunurile agonisite, unii din ei fiind deportați doar pentru că aveau în posesie case noi, care puteau fi utile statului.

În capitolul VII *Satul Șuri în perioada 1949–1989* este elucidată viața socio-economică în perioada col-hozului, de la începutul formării până în anul 1989. Sunt relevate date referitoare la comasarea celor trei colhozuri, organizate în sat până în anul 1952, în unul singur, denumit „Lenin” și intenția de a realiza planu-rile cincinale, apogeul dezvoltării economice a colho-zului și perioada de degradare. Capitolul conține infor-mații despre racordarea satului la rețeaua de distribu-ire a energiei electrice; construcția depozitelor și des-chiderea parcului auto, este descris traiul șurenilor în perioada colhoznică, nivelul de viață a familiilor din sat; încadrarea tinerilor în serviciul militar și participa-rea lor la războiul din Afganistan.

Activitatea instituțiilor publice, cum ar fi sovietul sătesc, casa de cultură, centrul de asistență medicală, instituțiile preșcolare, – este analizată diacronic în Ca-pitolul VIII.

Capitolul IX *Evoluția învățământului în satul Șuri* vizează dezvoltarea învățământului în localitate, în-cepând cu înființarea primei școli parohiale (1890) și până în zilele noastre. Pe lângă datele referitoare la co-lectivele didactice, sunt prezentate materiale cu privire la numărul de elevi, obiectele predate, regimul de func-ționare și statutul instituției școlare în diferite perioa-de istorice. Capitolul IX cuprinde și informații despre instruirea elevilor din localitatea Șurii-Noi, în cadrul școlii de la Șuri.

Sunt remarcate, de asemenea, eforturile pedagogi-lor din satul Șuri în lupta pentru decretarea limbii române ca limbă de stat și revenirea la scrisul latin. Tre-buie de menționat că unul dintre acești militanți a fost însuși autorul acestei lucrări, profesorul de istorie și di-rectorul școlii (1989–2007). Dumitru Grosu, care, ple-dând în permanență și cu perseverență pentru resta-bilirea dreptății naționale, a transmis și dicipolilor săi dragostea de neam și țară. Succesele instructive și edu-cative ale colectivului pedagogic au fost răsplătite de elevi prin ocuparea în repetate rânduri a locurilor pre-miante la olimpiadele republicane, fapt consemnat de către autor.

În capitolul X *Viața religioasă* autorul a prezentat

viața religioasă a șurenilor din timpuri îndepărtate și până astăzi. Capitolul înglobează informații cu referire la: parohiile frecventate de șureni până la înființarea propriului lăcaș de cult, înființarea primei biserici (1882), primii preoți și enoriași ai bisericii, rolul preoților în educația elevilor școlii de zemstvă din satul Șuri, intimidarea bisericii și a religiei în timpul regimului comunist, închiderea și redeschiderea bisericii (1989), date nominale despre tinerii din sat care au primit Sfânta Taină a Preoției și despre cei care și-au legat destinul de viața duhovnicească, înființarea noii parohii din sat și lucrările de construcție a mănăstirii cu hramul Sfântul Ierarh Ioan Gură de Aur, activitatea religioasă în cadrul bisericii din Șurii-Noi.

Capitolul XI *Viața sportivă a satului Șuri* reflectă munca asiduă, depusă de către tinerii din satul Șuri pentru obținerea gloriei sportive pe plan național și internațional; performanțele obținute de aceștia la diferite concursuri sportive (armwrestling, atletică, lupte, șah, biathlon), precum și organizarea și reorganizarea echipelor sportive (fotbal) în diferite perioade de timp.

În capitolul XII sunt reflectate tradițiile și obiceiurile străvechi, păstrate de șureni până în prezent. Autorul remarcă faptul că cele mai rezistente în timp s-au dovedit a fi datinile ce țin de marile sărbători de peste an, cum ar fi Crăciunul și Paștele, precum și cele legate de ciclul vieții omului.

Autorul își exprimă, totuși, regretul, menționând că, treptat, se reduce semnificativ structura ceremonială a unor obiceiuri (de exemplu, aproape că a dispărut logodna din complexul obiceiurilor de nuntă etc.), iar în alte cazuri aproape că a dispărut chiar obiceiul (Ajunul Sfântului Andrei).

Capitolul XIII *Aspecte ale vieții politice și social-economice a satului Șuri la etapa actuală* s-a axat pe evenimentele recente, trăite de șureni, cum ar fi: administrația publică locală, reorganizarea gospodăriei agricole, participarea șurenilor în cadrul operațiilor militare de pe Nistru, evoluția demografică din ultimii ani, inițierea și gestionarea afacerilor proprii de către unii șureni și multe alte aspecte importante.

În capitolul XIV *Pe urmele strămoșilor* autorul relatează despre vizita sa în localitățile Coțușca și Hudeștii Mici din Ținutul Dorohoi (România). Călătoria a fost întreprinsă cu scopul de a afla circumstanțele strămutării unor familii din localitățile respective în satul Șuri (fapt descoperit în baza cercetării recensământului din 1855). Dumitru Grosu, cum este firesc pentru un generator de bunuri spirituale, s-a antrenat cu toată străduința în căutarea rădăcinilor, pe care le au o parte din actualii localnici din Șuri. Căutările l-au făcut să viziteze aceste localități din județul Botoșani. Ajuns la fața locului, autorul a realizat repetat cât de strâns este legată istoria satelor din Republica Moldova de istoria României, în general, și a localităților de peste Prut,

în particular. Dumitru Grosu reușește nu doar să afle cauza strămutării familiilor de țărani de la Coțușca și Hudeștii Mici din ținutul Dorohoi în satul Șuri, ci reușește să identifice unele evenimente istorice comune pentru aceste localități și, de asemenea, să observe asemănări surprinzătoare între așezările respective în mai multe aspecte: în felul de organizare și amenajare a spațiului locuit și, nu în ultimul rând, în trăsăturile de caracter ale sătenilor (ingeniozitatea, ospitalitatea, hărnicia, dar și mândria).

Lucrarea este încheiată de capitolul XV, dedicat personalităților distinse, originare din satul Șuri. Printre aceștia se regăsesc nume de prestigiu, cu merite incontestabile în diverse domenii ale vieții politice, economice, sociale și culturale, recunoscute atât la nivel local, cât și internațional.

Lucrarea a fost înalt apreciată de oamenii de știință și cultură, prezenți la lansare. Teodor Lupașcu, dr. în medicină, conferențiar universitar, a subliniat faptul că monografia se citește cu interes și impresionează prin bogăția informațiilor prezentate, iar originalitatea materialelor, înregistrate pe teren sau extrase din arhive și numeroase surse bibliografice, nu pot să nu satisfacă exigențele celor mai critici investigatori. Istoricul Mihai Aduge, cercetător științific, a apreciat înalt calitatea lucrării și contribuțiile originale, aduse de către autor. Domnia sa a susținut că lucrarea lui Dumitru Grosu prezintă noutate științifică prin viziunea complexă asupra istoriei și culturii acestei localități, precum și asupra perioadei studiate, menționând că bibliografia este impresionantă, iar folosirea aparatului critic, citările în cadrul textelor, selecția, analiza și sintetizarea surselor au fost realizate corect, la nivel academic. Istoricul Mihai Aduge a remarcat că evenimentele sunt explicate dintr-o perspectivă cauzală, pornindu-se de la rădăcinile lor istorice și social-economice.

Conchidem că monografia „Satul Șuri: file de istorie”, elaborată de profesorul Dumitru Grosu, reprezintă o contribuție științifică și publicistică valoroasă, fiind rezultatul unor investigații de mai mulți ani. Lucrarea dovedește buna cunoaștere a realităților istorice și etnografice, a literaturii de specialitate, precum și stăpânirea competențelor de lucru cu dosarele de arhivă. Prin elaborarea lucrării la care ne referim, Dumitru Grosu propune noi perspective de cercetare și publicare a istoriei comunităților rurale, contribuind îndubitabil la cunoașterea mai profundă a istoriei popoului nostru, a civilizației tradiționale și la racordarea cercetărilor istorice din Republica Moldova la un nivel de gândire contemporan. Ne raliem plenar demersului autorului, dorindu-i noi și valoroase realizări.

Dr. Natalia GRĂDINARU